

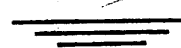
Aido

Abelė

Inspektorius RONDONANSKIS



Mažosios Lietuvos
ŽVEJYBA



KAUNAS

1924 m

L 5138

A 258
A 924



602693



Mažosios Lietuvos žvejyba.

1923 m. rugsėjo 22—27 d. Žemės Ūkio ir Valstybės Turtų Ministerijos komandiruotas Klaipėdos krašto vietos administracijos, o ypač p. p. Stulpino Borcherto, Nirungo, Viesulo, Sieboldso, Šilero, Gvil-džio, Suhro ir kitų žvejybos žinovų padedamas, specialiu laivu — „Klaipėdos Savanoriu“ — aplankiau visas man įdomiausias ir žvejybos atžvilgiu svarbiausias vietas. Čia esmi pasiryžęs susisteminti mano surinktą medžiagą iš žmonių, iš oficialių dokumentų, laikraščių ir knygų, idant galėčiau ją skaitančiai visuomenei pateikti prieš išsprendžiant tiek Lietuvai svarbų šios Mažosios Lietuvos dalies likimą.

I. Vandenys ir žuvis.

Vandenių suskirstymas. Klaipėdos krašto žvejyba eina žūklėse, esančiose Baltijos jūroje, Kuršių ilankojir vidaus vandenyse upėse bei ežeruose. Kiekviena jų rūšis pasižymi tam tikromis savybėmis, skirtingais pabūklais, papročiais, gaudymo objektais, patys žvejai skirstosi į 3 atsakomas grupes. Vos mažas Kopų, arba Nirungos, žvejų skaičius verčiasi kartu jūros žvejyba.

Jūroje, einant senovės, tarptautinių įstatymų patvirtintais įpročiais, pradėdant nuo 3 jūros mylių, tai yra nuo 5 kilometrų juostos nuo kranto, gali žvejoti laisvai ir nekliudomai visi, bet iš kur atkeliavę žvejai. Jūros pakraščiu savininkai juridiniai neva yra laikomi jūros juostos savininkais iki 3 kilom. platumo, skaitant nuo kranto, bet iš tikrųjų tos teisės niekas nepaiso ir gauda, kur tik tikisi daugiau sugauti. Tačiau jūron eina ne visi, kas užsimano, o tik tie, kas pasak žvejų, „gliuką (laimę) turi“ ir sugeba suuostyti, kur šiandien žuvys gaudysis. Tas „uostymas“ remiasi dangaus, vandens, jūros dugno, žuvų būdo ir oro žinojimu, bet dar daugiau žvejo ilgos praktikos, padavimų ir specialio nuo mažens auklėjimo išdirbtu vidaus nujautimu.

Dugno pažinimas. Tarp kitko pažymėtina, kad dugno tikslus pažinimas reikalingas žvejams ne vien kurioj nors vietoj laikančiusi žuvų veislei suvokti, bet ir tam, kad žvejai galėtų orientuotis, kurioj vietoj yra žvejojamas laivas. Laivai atsiduria taip toli nuo krašto, kad jis darosi nematomas; tuomet vietos spėjmos iš dugno išvaizdos. Tam tikslui į dugną įbedama ilga lazda, kurios galas tepamas sviestu ar taukais, išlaiko molio, smėlio ar dumblo daleles.

Pakraščių linija. (Žiūrėk p. Matulionio Lietuvos žemėlapi) Lietuvai tenka **95 pakrantės kilometrai**, iš kurių Mažajai Lietuvai — **70 kil.** Ties mūsų krantais, Baltijos jūra nėra labai sėkli, nes 40 metrų giluma prasideda už 2, vietomis — 6 kilometrų nuo kranto atstumo, 10 gi metrų — 1,5 kil.

Pakraščių linija nėra išvystyta (mažai vingiuota) ir tęsiasi beveik tiesiais ruožais, nesudarydama buchtų ir vingių.

Vandens surumas 0,7%, tuo tarpu kai Vokiečių jūra turi druskos iki 3,5%. Tas pareina nuo to, jog į Baltijos jūrą įplaukia daugybė prėskų vandeniu iš upių, o su vandenynu jūra susisiečia neplačiais Belto sąsiauriais. Todėl čia ir kasdieninio atoslūgio bei potviniio bangavimai visai nežymūs. Paviršiuje vanduo prėskesnis. Užšala jūra plačiai ir ilgam. Kronikos pažymi kelias žiemas, kada žmonės susisiekdavo rogemis su Liubeku, Reveliu (Talinu) ir net Švedais.

Vilniū esti trumpų ir aukštų, kas nemėgiama žvejybos atžvilgiu. Flora ir Fauna daug menkesnės, negu kitose jūrose, nes dugnas daugumoj smėlingas; dumblių išmetamos 3—5 rūšys ir taj negausiai.

Notabene, Klaipėdos šiauriniam molui (pylimui) ir uostui įrengti, suvartoti akmenys — daugumoj atgabenti iš Švedijos. Ir dabar dar Tilžė gabenasi sau iš ten baidokais negesintų kalkių. Matyt, pigiau. Tiktai dabar įsikūrė įstaiga, pasiryžusi mūsų laukų akmenis teikti visiems Lietuvos kraštams.

Kuršių įlanką nuo jūros skiria 100 kilom. ilgio ir 2—4 kil. platumo sausumos kubriuota juosta Nerunga, arba iš dalies vokiečių vyriausybės pastangomis krumokšliais apželdintos, lakiojančio smėlio keliaujančios Kopus.

Pati įlanka yra stačiakampio trikampio pavidalo, **161.300 hektarų** didumo; jos gilumas mūsų

šiaurės pusėj siekia vidutiniškai vos 2—3 metrų ir tik laivų farvateriui paliekama nuolat žemsėmių valoma vaga maždaug 6 m., gilumo. o pietų įlankos pusėj siekia 4—5 m. gilumo. Ties upių žiotimis gilumas mažėja — nesiekia nė metro. Pasizymi žuvingumu 2 sėklumai (2 m.): Kalb — ir Šteinbank'os — Veršių — ir Akmenų suolai — įlankos vidury. Ungurių yra visur, bet ypačiai daug ties Skirvietos šakos žiotimis ir vokiečių pusėj (Karkeln). Karklų Užuolankoje.

Mažajai Lietuvai priklauso 47.290 įlankos ha, kas sudaro daugiau, negu ketvirtadalį. Tačiau ta dalis yra laikoma žuvingiausia. Čia pagaunamos sūrių ir prėskų vandenu žuvys, čia ir žvejų yra tirščiausia. Pro čia visa įlanka susisiečia su plačiąja jūra.

Visą rytų krantą vokiečiai vadina „lietuvišku“.

Vietomis, vandeny, netoli nuo dabartinio kranto, galima rasti buvusį įlankos krantą, kur yra ligi šiol išlikę medžių liekanų. Akmenys pasitaiko prie Akmingo kaimo ties dabartine siena. Pastaroji tęsiasi tiesiog nuo Skirvietos žoties iki Kopų ir perskrodžia įlanką paralele, 19 kilm. ilgumo linija.

Vidaus vandenys, — tai: upės, ežerai ir tvenkiniai. Pastarųjų, veikiančių šiuo metu krašte, visai nėra. **Ežerų** yra keletas smulkių prie Nemuno tekmes ir vienas didelis Krokų Lanka, 2 m. gilumo, apie 1000 ha, betarpiai susisekias su įlanka. Apie jį dainuojama žvejų dainoje:

„Krokėlankeliai, Krokopakranteliai...

„Žvejojo tvis žvejeliai...

„Žvejai žvejokit, nesibijokit.

„Tas geltonasis kariušelis... (karosas--krakė)

„Starkai neršėjo, karšiai šokinėjo ir t. t.

Dabar to ežero pakraščiuose gausiai sodinama bulvių, kurias kas ruduo išveža iš čia ištisos laivų flotilijos.

Kaimyniai Rytų Prūsai pasizymi savo ežeringumu ir ten jų priskaitoma 1144 didumo 100.000 su viršum ha.

Iš upių Danija (Kitaip Dangė, aukščiau Akmeną) iplaukia pačioj Klaipėdoj į uostą, sudarydama jo dalį. Minija, (kitaip Mingė) apie 30 m. platumo, iplaukia į įlanką kartu su Atmatu ties Krokų Lanka. Apie 17 jos apatinės tekmes kilometrų vokiečių iš dalies ištiesta, sureguliuota ir sunaudota **Viliaus kanala** tęsiant. Pastarasis perskrodžia žemumą (durpynus) lygiagrėčiais marių krantams ir turi tikslą apsaugoti laivininkystę nuo įlankos kaprizų: audrų ir dažno gilumos keitimo. Kasant kanalą, iškastos durpės buvo sunaudotos kurui. Galutinai jis baigtas kasti 1871—2 metais prancūzų belaisvių, kurių iškastas jau tvirtoj žemėj paskutinis kanalo kilometras, gan aukštoj vietoj, prie Klaipėdos Malkų uosto.

Negalima sakyti, kad laivyninkystė kanale būtų gerai sutvarkyta, nes teko matyti sielių visai užgrustas vietas: lygiai negali išsilenkti kiek didesnėji, ypač traukiamų baidokų apsunkinti laivai. Vargas irgi prisivijus kokį nors ilgą transportą, kuris ypač vingiuotose vietose, gali ilgam užkimšti išėjimą.

— 8 —

Vandens kanale yra gausiai. Todel vietiniai lietuvininkai vadina jį „karnaolė“, kas reiškia vietą, kur arklys gali plaukti. Jam reguliuoti ties Laukupe įtaisyti nuo kits kito gal 300 m. atstumo 2 mediniai dervoti vartai—šliuzai.

Per kanalą permesta 10 numeruotų ir bene 3 nenumeruotų tiltų. Kanalo krantai sustiprinti prie vienas kito ikaltais basliais. Jie remontuojami; lygiai kanale dirbà viena žemsemė. Iš viso Klaipėdoje yra 6—7 žemsemės.

Nemunas, iš visų savo 795 klm., 112,5 prabėga per M. Lietuvą, pradėdant nuo Smalininkų iki Atmatų žioties. Jo gilumas 2—3 metrai. Vandens kritimas vidutiniškai 30 cm. per 1 kilm. Pavasarį dažnai visa delta atsidūria po vandeniu.

Ties Kalviais ir Vingių dvaru Nemunas pradeda šakotis ir į pietus nubėga $\frac{1}{4}$ jo vandens dalis, pavadinta Giliji, arba Gilgė. Jos dalis yra reguliuota ir su kanalo pagalba pasiekia Krialiaučių. Šiaurinė šaka, Rūsnis, ties Rūsnies miesteliu kadaise susiskaldydavo net į 12 rankovių. Dauguma jų buvo likviduota, ir dabar veikia 3 svarbiausios: Atmatas, Pakalnė ir Skirvieta. Ties pastarąja tęsiasi dabartinė mūsų siena su Vokiečiais. Rūsnies miestelyje, kame matyt, žilų senovė rūsenta šventosios ugnies, dabar gyvena žvejai. Pažymėtina dievobaimingų rusų medžio pirklių įsteigta mūrinė... sinagoga, matyti, su tikslu permaldauti Jehovą, idant teiktų gero oro ir numalšintų viesulus; kol Nemuno upyno malkos pasieks ramią Klaipėdos prielauką.

— 9 —

Žuvų veislės. Klaipėdos krašte sugaunama 73 veislių žuvų. Dauguma jų turi vietinius, lietuviškus vardus. Retkarčiais galima sutikti dar 15-jo amžiaus pradžioje įrašytų senų prūsų vardų. Dar rečiau girdėt kalbant latviškai. Čionai paminėtinos žuvys: ešeris (senovinis prūsų — assegis), sterkis (prūsiškai — starkis), pukys, jūros bulius, stegis (spiglė), jūros kvapa, kvapė (prūs. vilnis, vilms), otis ar atis (Rhombus maximus), tubis (Ammodytes lanceolatus), veizūvis (Belone rostrata), šamas, menkė) vok. — Dorsch arba Kabliau, prūs. sveikis), plekšnė arba plekštė (vokiškai Flunder), karpa, lynas (prūs. linis), karšis (prūs. locutis) žiobrys (prūs. — šabre), šparis, plakis, oška, aukšlė, salatis (Aspius Agass), meknys (Idus melanotus), rūdakis, bruišis (Leuciscus rutilus), šapalas, piplys (Cobitis fossilis), sykas, jūrės stinta (prūs. malkis), lašiša (prūs. lasasso), trumpis (Trutta trutta), lašvoras (Trutta fario — Didž. Liet.: upėtakis, lašišaitė), lydeka (prūs. lieda), silkė (prūs. syleke), bretlingis (Clupea sprattus — šprotas), ungurys (prūs. angurgis), jūros adata (Syngnathus typhle), erškėtras (prūs. esketres), devinakis (lat. — negė) ir t. t. Vėžių negirdėti. Pradeda jų atsirasti Danijos upelyje, bet dar labai mažai.

Šaltiniai. Šiuos pavadinimus, lygiai kaip ir kitas žinias sėmiau iš Dr. B. Benecke knygos: „Fische, Fischerei und Fischezucht in Ost und Westpreussen“. Königsberg 1881 m. ir iš Siebolds'o bei Block'o knygos: „Die Einführung des Motors in die deutsche Segelfischerei“ Berlin 1907 m.

Kadise Mažoj Lietuvoj būta 7 fišmeisterių. Dabar jų liko 4: Klaipėdos (jūros žūklė), Juodkrantės, Niedo (ilankos žūklė) ir Rūsnies (preskųjų vandenu).

2. Kai kurie žvejybos istorijos bruožai.

Senovės prūsų žvejyba. Seniausieji Kryžiuočių kronininkai pasakoja, kad senovės tų kraštų gyventojai, garbindami ažuoluose gyvenančius dievus, nešdavo jiems aukų žuvies. Po bendros puotos stabmeldžių šventikai paskirstydavo teisingai kas, kur ir kokia dieną turėjo žvejoti. Dabar tą pareigą atlieka oficialiai valdžios samdomi fišmeisteriai, bet nėra abejonės, kad pastarųjų kad ir smarkiausiai kontroliuojami įsakymai bei draudimai nėra taip šventai saugomi, kaip jų senovės dvasinių pirmtakūnų. Jau tuomet buvo žinomos šventos, vadinasi, vandeni neličiamos vietos, kame, matyt, žuvis neršdavo, ir kronikininkai priskaito 13 skirtingų žvejybos būdų.

Apie aukštą tuometinės žvejybos kultūros padėtį liudija dar ir toks faktas. Prieš ateisiant kryžiuočiams, prūsams buvo žinomi net dirbtiniai žuvų tvenkiniai. Pavyzdžiui, ties Ragaine buvusi prūsų tvirtovė, kurios sienomis buvo apsuptas, be trobų, dar ir 20 žingsnių platumo tvenkinys. To tvenkinio žuvis maitindavo igulą puolimų metu. „Kultūringu“ riterių įsiveržimas suardė buvusią tvarką.

Kryžiuočių šeiminkavimas. Vienuoliai išsyk pradėjo rūpintis žvejybos pelnu; tam pelnui padidinti įvedė, leido ir dideliais mokesniais apkrovė naujus žūklės naikinančius būdus; pristatė daugybę

žūklės prižiūrėtojų ir planingiausiai vandenims išnaudoti paskyrstė juos tarp vienuolynų (Ordenshaus).

Naujai kuriami miestai, lygiai kaip ir atskiri, naujiems krašto valdovams užsitarnavę, jiems ištikimi asmenys, škiperiai ir pan. gauna amžinų, įvairiausių **privilegijų**, pradedant nuo leidimo amžinai nemokamai žvejoti ir baigiant leidimais žvejoti tik kai kurias žuvų rūšis, papiginta kaina ir tik savo virtuvės reikalams (zu Tisches Nothdurft, Küchenfischereirecht). Tų privilegijų daugelis buvo surištos ne su žmonėmis, bet su žemės sklypais ir tokiu būdu išliko iki šiai dienai vadinamųjų realių teisių pavidale. Viename Nied (Nidden) miestely tokiu privilegiuotu šeimynų yra 28.

Tvirtai Prūsų žemėj išsakniję vokiečių riteriai: nuo pietų — kryžiuočiai ir nuo jų įkurtos Klaipėdos šono nuo šiaurės kalaviječių atžala, pradeda išmintingiau šeiminkauti. Išivyruoja nuomonė, kad naikinas jaunas žuvytes žvejys lygiai yra negudrus, kaip išaikvojęs sėklą žemdirbys.

Kronikose tarp kitų randame aprašymą iškilmingos vyr. kryžiuočių Magistro kelionės išilgai kopų Klaipėdos link ir kaip ji Rasytės žvejų žmonos vaišino žuvimis bei kiaušiniais. Tat atsitiko 1409 metais.

Jau tuomet kryžiuočiams pavyko suorganizuoti net sūdytos žuvies **eksportą** į Krokuvą ir Lvovą. Tuo pačiu laiku pasirodo pirmieji draudimai vandeni švaros apsaugojimo reikalui. 1412 m. Genrikas von Plaun, norėdamas iš Čekų karaliaus išgauti

prielankų sau vieno ginčo išsprendimą, siunčia jam dovanų: tauro ragą, šachmatus ir... 4 lašišas.

Griunvaldo kovos (1410 m.) laikais visame kryžiuočių pavergtame plote priskaitoma 39 fišmeisterių. Juo tolyn, juo didesnė įvedama tvarka.

Kiudelio draudimas. 1567 metais mėginimo būdu uždraudžiama keliolikai metų kudelius vartoti. Tai yra mažas, labai kenksmingas, šliaužias dugnu paskui valtį ir viską pakeliui naikinantis tralerius. Pagaliau Lenkijai priklausančiai Prūsijos daly Karaliaus Stepono Batoro parėdymu visai draudžiamas šis žalingas žvejavimo būdas.

„Stephanus Deo Gratia rex Poloniae... notum facimus, quod cum nobis fide dignorum hominum atque Consiliariorum nostrorum relatam esset, piscationis illud genus, quod ad capturam anguillarum institutum, in Habo Balgensi hactenus in usu fuit, Keutel-Triffit vulgo vocant, perniciosum admodum reipublicae existeret, dum navibus illis Keutelaribus subinde magna, tum pisciculorum tum seminis quoque copia extrahitur et eliditur“ — 292 pusl., Benecke.

Bet draudžiamas žvejavimo būdas vistiek netrukus atsigauna ir vartojamas krašte iki šių dienų.

Karpių atgabenimas. Beveik tuo pačiu metu, 1534 m., kažkoks Caspar von Notitz atsiveža iš Vokietijos karpių perų. Nors yra žinių, kad kryžiuočių sostinėj Marienburge jau 1399 metais buvo karpių tvenkinių. O iš 1529 metų yra net išlikusios dvi eilės apie koki Bosenratą, garsų, matyt, tuometinį žuvininką:

„Und wer Bosenrat nicht geboren,

„So weren die Carpensteiche alle verloren“

Reikia Bosenratu gimti,

Kad galėtų karpius tvenkiny auginti (laisvai išvertus).

1587 m. valdžios urėdai jau rašo valstybinių vandenių sąrašus, pažymėdami jų didumą, kas į juos įleista ir kas juose pagauta. Dvejais metais vėliau leidžiamas pirmas įstatymas, kuriuo mėginama reguliuoti žuvies gaudymą, pirkimą ir pardavimą. Tų įstatymų reglamentuojamas ligi šiol vokiečių įstatymuose išlikęs draudimas žvejoti sekmadieniais ir pirkliauti per mišias. Tarp kitko aprašoma ten ir kaip reikia žuvis pardavinėti Kaunui.

Žvejų konservatingumas. 16 amžiaus pabaigoje Hennenbergas tiksliai aprašė žiemos žvejavimą dideliu tinklu. Iš jo aprašymo sprendžia, kad žvejai yra labai nepažangūs, nes ligi paskutinių dienų nesugeba nieko gudresnio išgalvoti ir tenkinasi tik protėvių išdirbtais būdais.

Pagonijos žymių matyt, iki 1636 m., kada kažkoks klebono pasamdė svetimį ne tos apylinkės žmonės nukirto paskutinį, senai apmirusį ažuolą, kuriam žvejai, išplaukdami žvejoti, regulariai sumedavo mažas aukas.

Iš 1645 m. išliko archyvuose idomus dokumentas, kaip miesto valdininkai pasidalindavo kas savaitę jiems kaimo žvejų pristatomas žuvis. Burmistras ir fišmeisteris paėmė po 6 lašišas, rektorius — 4 pamokslininkai po 1, miesto daktarai po 2 ir t. t. Buvo apdalinti visi sargai, raštininkai, tarnai, teisėjai ir net vaistininkas.

17-tame ir 18-tojo amžiaus pradžioje Klaipėdos priskėtrais susidomėjo anglai; jie čia žuvis virina, marinuoja ir gabena savo šalin; tam jie turėjo iš valdžios pirkinėti patentus.

Prūsų įstatymdavystės vystymasis. 18-jo amžiaus pradžioje kyla daug bylų dėl per mažų žuvyčių gaudymo ir pardavinėjimo. Vyriausybė liepia smarkiausiai kaltininkus bausti (net mirtimi).

Aismarėms (Frische Haf) taikomas 1378 metų parėdymas draudžia neršto metu žvejoti ties krantais ir grasina tinklų bei valčių atėmimu. Be to, tinklai turi būti nepertankūs ir nuo viens kito statomi ne arčiau 100, o žiemą — 40 žingsnių. Kontrolės palengvinimo tikslu draudžiama: žvejoti naktį, pardavinėti sugautąją žuvį iš laivo laivan ir t. t. Prasikaltėliai baudžiami iki 20 rykščių (virvagalių). Kiekvienas žvejys gali žvejoti įlankoje tik prieš savo sodžiu ir tik savo pusėje, prie savo kranto.

1792 m. pasirodė panašus įsakymas, liečias Kuršų įlankos žvejybą. Jo pirmas paragrafas neleidžia žvejoti šventadieniais ir sekmadieniais, penktas draudžia žvejybos įrankiais kliudyti žuviai iš jūrų keliauti į įlanką ir upes, vienuoliktas liepia visiems esantiems jūroje žvejams apsistoti vietoj, nuleidžiant būrės, fišmeisterio laivui tarnybines vėliavas iškelus, dvyliktas apsaugo ikrus nuo naikinimo, dvidešimt trečias draudžia vartoti per tankius vasarinių tinklų kulus ir už nepaklusnumą grėšia viena tvirtovės kalėjimo metais arba privilegijų atėmimu. Iš viso 68 paragrafai, kuriuose irgi randame letuviškų bei kur-

šiškių žvejų išsireiškimų, terminų sąrašą, jų aiškinimą ir vertimą vokiečių kalbon.

Tas įstatymas buvo papildytas ir atnaujintas dėl abiejų užuolankų 1845 metais. Pirmas jų paragrafas skelbia įlankų žuklystę valstybės nuosavybe. Žvejavimo būdai skirstomi į tris rūšis: didelius žvejojimus, smulkius (2 žmonės) ir kiudelių (Keutelfischerei). Be to, esti dar žiemos žvejyba dideliu ar mažu tinklu.

Vienkart pasirodė įstatymas dėl žvejybos reguliavimo vidaus vandenyse. Čia sutinkame pirmus privačių savininkų teisių aprėžimus. Tie suvaržymai yra motyvuojami bendros žvejybos reikalais ir liečia vandenį, kurie susisiečia su atvirais baseiniais.

Šiuos parėdymus pakeičia 1874 metų bendras visai Prūsijai žvejybos įstatymas. Į jį, be didesnių keitimų įeina visi aukščiau minėti paragrafai. Jo pasirodymą pagreitina 1870 metais įsikūrusi Vokiečių žvejybos Draugija (Fischereiverein), kurios tolimesnis veikimas daug atsvėrė šios krities kultūros darbe.

1880 metais žvejybos įstatymas buvo kiek papildytas. Ta forma jis veikė iki 1916 m., kada buvo paskelbtas Prūsų — parlamento priimtas naujas visai Vokietijai bendras įstatymas. Pastarasis iki šiai dienai galioja. Mažojai Lietuvoj ir, galima spėti, jis bus priimtas pagrindan, ruošiant savąjį Lietuvos Žuvininkystės bei žvejybos (ribovodstva, Fischzucht ir ribolovstva, Fischfang, Fischerei) įstatymą.

Visuose čia paminėtuose įsakymuose, parėdymuose ir įstatymuose atsispindi gana griežtas dviejų interesų susidurimas. Tamsūs žvejai stengiasi kuo pigiausia vandenį išnuomoti ir kuo pilniausia juos iš-

naudoti. O Valstybės agentai, atsižvelgdami nė tiek į fisko, kiek į gyventojų žuvimi aprūpinimą lygiai dabar, lygiai rytoj, kitais metais ir net už keliolikos metų, stengiasi žvejų siaurai egoistinius norus pažaboti. **Didžiojo Karo metu**, tiesa, iš visur apsuptoj ir apgultoj Vokietijoje maisto reikalavimas buvo tiek aštrus ir primygtinas, kad teko paaukoti jam kultūrinis žuvies apsaugos reikalus. Kontrolei susilpnėjus, tokiu vargu amžiais vokiečių tvarkomi, auklėjami ir kultūrinami žvejai žymiai karo metu ištvirko ir dabar vėl yra linke, kur tik galėdami, įstatymus bei administracijos reikalavimus aplenkinėti ir neigti.

Du prūsų lietuvių psichologijos bruožai. Tačiau karo suirutės, politinių, ekonominių ir artinai su jais surištų psichologinių svyravimų laikotarpiui pasibaigus, grįš į senas disciplinuotas vėžes ir klaipėdiškiai žvejai, nes į tą juos stumia bendros tvarkos reikalo nujautimas ir vis dėlto gana žymus, privalomo aštuonerių metų mokslo dėka, bendras Mažosios Lietuvos piliečių išlavinimas. Lietuvininkas yra prates be galvojimo, prieštaravimo ir be atodairos pildyti kiekvieną vyriausybės įsakymą, nes jam giliai yra įsmeigtas įtikinimas jog tie, kurie jam šį arba tą liepia, patys pirmiau dešimtį kartų savo parėdymą apsvarstė ir net už jį, lietuvininką, pagalvojo.

Žalinga yra vien tai, kad mes visi esame prates, kad mus valdytų ir tvarkytų svetimieji. Ir dažnai vienas vokiškas, kad ir kvailiausio ~~h~~elio (įsakymo) skambesys daro mums hipnotizuojančio, žavinčio ispūdžio. Lietuviškas, valstybinis gyvenimas savo sutvarkymu ir gerais rezultatais išdildys, reik tikėtis.

savo krantuose, tą smerktiną minių nusistatymą ir įrodys mums, jog ir mūsiškiai gali būti neblogi administratoriai bei įstatymdaviai.

3. Jūros žvejyba.

Pirmieji pažangos nešėjai Klaipėdos žvejų tarpe. Mažosios Lietuvos, o gal ir viso pasaulio žvejai yra, kaip sakiau, be galo konservatingi. Vieną kartą įsitikinę, kad žvejys negali praturtėti, jie iš tikrųjų daugumoj skursta ir vargsta lygiai kaip ir jų protėviai. Vos 1870 metais atvykimas iš Pomeranijos žvejų konkurentų išmokė mūsiškius naujų žvejojimo būdų ir privertė kiek sukrusti. Atėjūnai galų gale išsikraustė atgal ir paskutinis jų kažkoks Ziese, užsilikęs Klaipėdoj, gavo užšalti mūsų krašte bene 1882 m. Visgi pradžia buvo padaryta. Žvejai vis toliau išplaukdavo jūron, vis daugiau laimėdavo; bet kadangi tuo pačiu ir nelaimingų atsitikimų skaičius žymiai padidėjo, tai Žvejybos Draugijai, o vėliau ir pačiai valdžiai teko rūpintis žvejų gyvybės bei jų pabūklų ir grobio neliečiamybės apsaugojimu. Po kelių nevykusių bandymų buvo išdirbtas geriausia prie vietinių aplinkybių pritaikintas motorinio laivo tipas. „Memel“ ir „Köslin“ pirmieji nuolatiniai žvejų didesnieji Danijoje užpirkti laivai — pasinaudodami burėmis ir motorų jėga, greit įtikino žvejus savo pelningumu, ir netrukus juos iš Verėino atpirko privatūs žmonės.

Valdžios pagelba, motorai. Berods 1911 metais žvejus ištiko didelė nelaimė. Jiems bežvejo-



602693

jant, pakilo baisi audra, kuri išmėtinejo jų laivelius vienus Dancigo, kitus Liepojaus linkui. Daugelis jų nebegrižo visai. Tuomet vyriausybė supirko 34 motorinius laivus ir atidavė žvejams naudotis pailengvinto ilgametinio išpirkimo sąlygomis. Ilgainiui buvo pakrantėje suorganizuotas signalizacijos apie besiantinantį audros pavojų tinklas. Tam buvo sunaudoti jūros žibintuvų bokštai, gauna persergėjimu telegrafu iš Hamburgo Jūrų Budėtojų Stoties (Seewarte). Pagaliau žvejai įsidrąsino vis tolyn į aukštąją jūrą eiti ir vienas kitas jų net praturtėjo. Dabar iš 34 laivų išliko 25, pradedant nuo 4 ir baigiant 35 arklių jėgomis. — iš viso apie 400 jėgų. Prie priplaukos įsteigtas nevalyto žibalo (Rohol) sandėlis 30.000 klg. talpumo, iš kurio motorai vamzdžiais gali betarpiu sėti kuro, kiek jiems reikia. Iš viso per metus suvartojama 80 iki 100.000 kg. Žvejai mano, kad kiekviena arklio jėga — valanda (Pferdekraftstunde) ima 300 šio kuro gramų.

Tokių įmonių steigimas, toks žvejų finansavimas yra vien tik vyriausybės išdui pakeliamas ir iš to, lygiai iš žemų marių nuomos mokesniū nustatymo matyti, jog vokiečiams visai ne galvoj buvo kuo daugiausia „profito“, — pelno iš žvejybos gauti. Jie buvo susirūpinę žvejybos kėlimu ir rinkos aprūpinimu žuvies mėsa.

Tokios politikos dėka dažnai atsitinka, kad žvejai tiek žuvies išsyk sugauna, jog neturi kur jos dėti ir kyla antras, lygiai svarbus klausimas:

kaip čia tinkamiausiai sutvarkius žuvų prekybą. Einamuoju momentu ji savaimė susikoncent-

ravo kažkokio p. Suhr'o (gal stačiai Sūrio?) praturtėjusio inteligento žvejo, o draugė ir visu 10 žvejų fereinu pirmininko bei atstovo rankose.

Charakteringi tuo atveju veikiančių fereinu įstatai. Jie labai trumpi ir jų svarbiausis § 3 štai kaip formuluoja narių prievoles:

„Kiekvienas narys privalo savo bendrą sugavimą pristatinti tvirtomis kainomis Suhr'o Klaipėdos Centralei arba jos įgaliotiems supirkinėtojams (an die Zentrale Suhr, Memel und dessen Verkäufer zu den festgesetzten Preisen abzuliefern) ir be savo šeiminiui suvartojimui paliekamo žuvies kiekio, nieko daugiau negali pardavinėti arba kitaip atiduoti.

Kas tam reikalavimui nusižengs, bus baudžiamas 100 markių bauda (metinis nario mokesnis iš viso — 8 markės, dabar — 4 litai). Kiekvienas to prasižengimo pasikartojimas baudžiamas dvigubai. Baudos pinigai įmokami draugijos kasonai.

Daugiau jokių bausmių šie ypatingi įstatai nenumato. Iš tos ištraukos galima gan ryškiai išivaizduoti kas per draugijos jungia Mažosios Lietuvos žvejus.

Žvejai jau dabar supranta, kad jų interese glūdi mažinti skaičių tarpininkų tarp žuvies gamintojo ir suvartotojo.

Žuvys siunčiamos, kad ir Kaunan komisarijoms. Komisionierius, aiškus dalykas, gauna turėti laisvas rankas, kainas nustatant, keičia jas, kaip jam patogiausiai ir, jeigu jam negresia konkurencija, tai ir producentas ir suvartotojas atsiduria pilnai ne-

dirbančio bet pelną gaunančio komisieronieriaus rankose. Jis niekad nežlugs. Ar žuvys pigios, ar brangios, savo nuošimtį jis visvien gauna. O kiek čia dar galimumų neoficialiaj komisiją padvigubinti! — Reiktų būtinai žvejams padėt tais tarpininkais nusikratyti ir savaimingai kooperacijos pamatais sudoroti žuvų prekybą.

Žveju skurdo priežastys. Tame, mano supratimu, ir randasi šaknys rimto ir gyvenimo negailestingai nuolat įrodomo posakio: ar mažai ar daug žvejys sugauna — niekad jis nesti turtingas. Pirmu atveju jis neturi ko parduoti, antru — kaina tiek krin-ta, kad nors žuvis atgal į jūrą versk.

Mat, žvejoti einama visų išvien ir, jeigu laiminga pasitaiko diena, tai ji laiminga be mažko visiems, ir rinkoj išsyk pasirodo tiek žuvies, kad jų neišperka, ne tik mažintėli Klaipėda, bet ir susipratę žuvies supirkinėtojai, kurie bežiūrint numuša kainas iki minimumo.

Žveju charakteristika. Tačiau, nors jūra ir plati, bet žvejojimo vietų joje nebedaug. Žvejys turi žu-vį suuostyti, kame ji šiandien, tokiam orui ir tokiam vandeniui esant, ganosi. Reikia vandeny „ne ma-žiau 3 metrų gilumo matyti, be to reik būti bukliam, akylam, budriam, narsiam, nesibijoti vėjo, saulės, hangų, lietaus, darbo ir vargo. vienu žodžiu. amži-nai reikia jaunam būti. Todėl ir sakoma, kad geras žvejys esti tik iki 50 met. amžiaus. Vėliau jis atšim-pa, ir jame dingsta noras peštis su vilnimis, dėl jų slepiamo turto, geriau šiltame užkrosny. senus tin-klus lopant, apie patirtas jūroje baisenybes anukams

pasakoti, prirengiant juos šiam sunkiam bet jaunas sielas žavinančiam amatui...

Taigi ir ne kiek tų žveju gražiausių metelių be-lieka, jeigu gero žvejo vardo pelnyti reikalingas sta-žas bent 20 po jūras „braižymo“ metų. Toks „20 metų daužas“ po vandenį, daug ką gavęs patirti, „žvejelis“ yra laikomas jau užtekinai išlavintu „ir keptu ir virtu“.

Apskritai Klaipėdos Krašto žvejai yra linksmi, sąmoningi, blaivūs, darbštūs, energingi, išsilavinę, moką skaityti ir rašyti vyrai. Jie gerai, „nieko sau“, gyvena nuosavuose 2—10 ha žemės, turi naujų tin-klų ir įrankių, kiek jiems reikalinga. Kiekvienas jų geiste geidžia daugiau už kitus pagaut žuvies ir ją brangiausiai parduoti. Pinigai jam labai reikalingi. Jis, mat, turįs 4 jėgų motorą, o jam laikas jau būtų 6, o vėliau ir 10 jėgų „kuterį“ isigyti. Šeštadieniais visi suvažiuoja, suplaukia Klaipėdon ši tą pirkti, parduoti ir „paūžti“.

Žvejys ir žvejojimo įstatymas. Panašus iki gyvam kaklui su gamta prisikamavęs žvejys, žino-ma, labai nenoromis ir nekantriai žiūri į kitų žmonių pastangas tą kovą jam dar apsunkinti įvairiais po-pierinio kodekso paragrafais, draudimais ir baudo-mis. Ežere, sako, kad ir pasprogsi, visos žuvies neiš-gaudysi, o jūroj — juo daugiau. Jūrų bei įlankos žu-vys, kiti sako, turi savo natūralių apsaugos laikų — ledynių ėjimo (Eisgang) ir audrų metu — ir natū-ralių apsaugos vietų — nendrynuose, duobėse ir sėklumose.

Jūros žvejojimas vasaros sezonas prasideda kovo mėn. plešnių (flandru) gaudymu, gegužės mėn. gaudoma menke (dorš) ir pasibaigia spalio mėnesį irgi plešnių gaudymu.

Faktinai į jūrų žvejojimą niekas iš administracijos nesikiša. Gaudyk ką nori, kada nori ir kuo nori. Žinok tikrai, kad rinkoj tau neleis pardavinėti ir rinkos policija (Marktpolice) net atims, kad išdailintų tarp neturtingų pirkėjų persmulkias tavo kad ir jūroje sugautas žuvytes. Tas rinkos draudimas lieka vienintelis jūros žvejojimo reguliatorium.

Žvejų nelaimės. Iš atskirų kovos su gamta epizodų paminėtinas vasarą 1923 m. įvykęs atsitikimas, kada pastatę jūroje tinklus ir namo sugrižę žvejai aštuonias dienas dėl prasidėjusio šturmo negalėjo jų atsiimti. Pagaliau daugelį tinklų jūra „pasiėmusi“, o likusius taip sudarkė, kad reikėjo naujus taisyti. O mažiausias plešnėms gaudyti tinklelis atsieina apie 200 litų. Kiti traukiami tinklai turi po 30 metrų kiekvienas sparnas ir 8 m. kūlyje. Tokioms nelaimėms ištikus, Krašto Direktorija paprastai teikia pinigines pašalpas, kam sunaudojamas gaudymas iš ilanko žvejų pelnas.

Žvejų žvejojamais įrankiais aprūpinimas yra irgi vienu svarbiausių vyriausybės uždavinių. Susipratę žvejai paskutiniaisiais metais pradeda patys tuo tikslu organizuotis šitokių būdų.

Iš viso Klaipėdos Krašte priskaitoma apie 2000 vien žvejojimas verčiančių šeimų. Vienoj Klaipėdoje iš žvejojimo minta apie 300 profesionalų (Berufs-

fischer), bet yra, lygiai kaip ir visame Krašte tokių, kuriems žvejojimas yra pašalinis uždarbis (Gelegenheitsfischer). Apšviestiesni jų visų tarpe, maždaug 1000 žmonių, susibūrė žvejų 10 draugijose, kurių veikliausios Klaipėdos, šimto narių būrys. Visos draugijos sudaro vieną Centралę, kuri savo laiku išrašė narių į Altonos ties Hamburgu Vokiečių Žvejojimo Pabūklų urmo užpirkimų Draugiją (Fischereibedarf Gesellschaft m. b. H. Grosseinkauf-Zentrale für die deutsche Fischerei. Altona Gr. Elbstr. 48). Buvo įdėta 3 milijonai markių, kurie ilgainiui pavirto į 19,12 dolerių. Idėis žadėjo būti apmokamas 5% ir dar gražinama 2—3% dividendu žiūrint paimtų prekių skaičiaus.

Pabūklų sandėlis. Tas prisidėjimas prie vokiečių centralės davė apčiuopiamų rezultatų Klaipėdos Vereiniui. Būtent, jis gavo komisan tinklų, siūlų tinklams megzti, virvių ir panašių prekių už 5.000 dolerių. Prekės sukrautos sandėlyje pas p. W., pas kurį reikale kreipiasi vietiniai žvejai, gaudami reikmenų žymiai pigiau, negu privačiuose imonėse. Ta sužinoję, ėmė į ferėjinius smarkiau rašyti ir kiti žvejai.

Abejotina, ar šis gražus sumanymas sugebės pergdyventi Vokietijos bendrą finansinį krizį. Mažai, tačiau formalus nepatogumas teikia faktas, kad vis dėlto tai daroma vokiškais pinigais; žvejams tačiau tai nesvarbu. Tinklas, lygiai kaip ir pinigai — non olet — nesmirdi. Mes patys vargu ar sugebėsime šiuo laiku esamą tvarką pakeisti geresne.

Maža pastaba. Sandėlis su tiek žvejams brangiais kroviniais randasi beveik privačiame bute, žvejų ištisai gyvenamame, medinių namų Vitos (Bommelsvitte) Klaipėdos miesto kvartale ir nėra apdraustas nuo ugnies. Tas pavojinga ne tiek tinklams, kiek pačiai organizavimosi idėja. Kilus nenumatytiems nuostoliams, žmonių akyse kaltė bus suversta ant pačių būrimosi ir draugijas propogatorių. Vokiečių produkcijai sumažėjus ir jų prekių kainoms tiek pakylus, gal nelengva būtų išgauti antrą tokį žūklės tinklų siuntinį. O jie vis delto nusidevi gana greit. Tinklas tarnauja ilgiu ilgiausiai 2 metams, jeigu jis pirma ar antrą dieną nesuplyš kur užkliuvęs į pavandeninį akmenį ar kerą (jū, pasak žvejų, gana apščiai esą net atviroje jūroje).

Žvejybos įrankiai. Virvės ir žvejybai vartojamos lynos, o taip pat ir tinklai gaminami keliuose Vokietijos fabrikuose iš medvilnės; ypač medvilninės virvės pasižymi savo stiprumu ir užtenka mažiausiai metams. Iš linų bei kanapių pagamintos vnyojamos lūžta ir trūksta jau po 2—3 mėnesių. Tam tikrų tinklų vos vandeny matomi siūlai susukami iš 30 siūlelių, vadinasi Klaipėdoje „bumbuliai“. Jie žvejams būtinai reikalingi.

Klaipėdos tikri žvejai, išskiriant retus brakonierus (Vildefischer), kasmet sunaudoja:

8000 kg. medvilnės medžiagos (siūlų), 5000 kg. kanapinių virvių, 10000 kg. tinklų, 10000 kg. lynų, 1000 kg. plieninių lynų, 1.000 kg. kamščių, 3.000 štukų kabliukų, 8.000 metrų medžiagos būrėms bendro

svorio iki 3000 kg.; skaitant po 15—20 metrų vienam laivui, 150 būriniam laivams aprūpinti: 500 aliejuotų švarkų, 500 kelių, 200 apsiaustu, 200 kepurė, 200 kg. dažu laivams, 500 kg. dažu tinklams ir 100.000 kg. neapdirbto žibalo.

Muito klausimas. Išvardytos reikmenys privalo būti leidžiamos kraštan lygiomis su žemės ūkio mašinoms taikomomis sąlygomis, tai yra be muito.

Vieninteliu žvejybos įrankių gamintojų mūsų padangėje lieka specializavusis šioj srity Vokietija. Jos fabrikai pristato, bent pristatydavo lig šiol, — daug čia, manau, sveria Klaipėdiečių įpratimas viską pirktis iš savo pietinio kaimyno, — pigiausia ir tvirčiausia medžiaga, kurios tam tikras paruošimas reikalingas ilgametinio prityrimo, bandymų ir kai kurių receptų žinojimo. Dabar (1923 m.) šiuos padargus mūsiškiaj apkrovė muito: tinklai 10% vertės, būrės — 15%. Klaipėdos Vereiniai labai tu mokesnių spardosi ir tiek laimėjo, kad kiekvieną syk, jiems ar jų nariams prašant, asmeniškam ar bendrovių vartojimui skiriami galai visai nuo muito atleidžiami (zollfrei).

Manychiau, kad šiuos ir kitus panašius, žvejyba remiant valstybei kilusius nuostolius lengvai galima šiokiu ar tokiu būdu, pavyzdžiui, įvedus mokesnį nuo motoro, perkelti ant pečių, kuriems tat nesunku bus panešti, norint prilaikyti už skverną pernelig greit augančius žvejų tarpe, tiesa, negausingus turtuolius. Ypatingos globos ir protegavimo vietoje, reikalingos plačios, lietuviškai kalbančios žvejų

varguomenės masės. Jiems ne pro šalį būtų ir viena antra motorą nusipirkus ir jų kolektyvų naudojimą suorganizavus.

Kiek gavau pastebėti, kooperatyvai žvejų tarpe visai nėra išsiplėtę. Prekyba mieste gana gyva, bet ji yra ne lietuvių ir net ne vokiečių rankose.

Pastaruoju metu Klaipėdoje veikia **žvejybos ir jūrininkystės vakarinė mokykla**. Joje mokosi 25—30, 17—18 metų, berniukų. 3 mokytojai dėsto 3 pagrindinius dalykus, būtent: plaukiojimą, meteorus, žvejybą. Pamokos esti žiemos metu dukart savaitėje po 2 valandas. Kursas metinis. Baigę gauna pažymėjimus.

Klaipėdos becirko išmeisterių nuo senų laikų yra labai malonus ir švelnus p. Siebolds. Žuvies pagavimų statistika renkama gana netiksliai, atsižvelgiant į tai, kiek žvejys „turi“ pagauti, kad su šeimyna pragyventų, iš „kalkulacijos“ ir taip gautą skaičių dalinant iš vidutinės žuvų kainos.

Gintaras. Pakeliui, manau, naudinga bus priminti, jog Mažojoje Lietuvoje veikia nuo senai vokiečių paskelbtas gintaro supirkinėjimo valstybei priklausantis monopolis. Direktorija turinti savo gintaro supirkimo agentus, kuriems visi privalo atnešti pajūry rastus gintaro gabaliukus, už ką gauna atpildą. 1920 metais visame krašte buvo tokiu būdu surinkta 53 centneriai gintaro. Palyginimui, atminime, kad Palangos pakrantis duoda per metus tik apie 200 kg., t. y. 1/10 tonos. Paskutiniu metu gintaro suėmimas žymiai sumažėjo dėl per mažo valdžios paskirto mokesnio ir dėl pasiutusio šmu-

gelio į Vokietiją. Niedo pakrantė duodanti ne daugiau kaip 4 centnerius per metus. Pirmiau tuos dalykus tvarkė lietuvis patriotas, p. Viesulas, o pastaruoju laiku gintaro eksploatacija prižiūri koks p. Fas.

Gintaro išdirbinių gamybos centras — Karaliaučius. Jis superka ir perdirba bene 90% Baltijos jūrų gintaro. Gintaro atžvilgiu vokiečiai — tikri pasaulio monopolistai. Gintaro gabalai iškasami kasyklose ir randami pakrančio smėlyje. Juos išmeta jūros vilnys. Juo smarkiau jūra įsisiūbavusi, juo daugiau išmeta to šiaurės aukso.

Dievaičių rūpesniai. Čia pažymėtinas nesufaišomas prieštaravimas. Baltųjų jūrų dievaičiai, kad ir nežinia kaip norėtų visus savo garbintojų ainius užganėdinti, jokių būdu nesugebėtų. Jūros girdi, žvejybą reikalinga yra ramaus oro. O ilankoje geriausias žuvies pagavimas esti vėjo sudrumstame vandeny, kada vilnių blaškomos ir daužomos paprastai labai mitrios ir pragudrėjusios žuvys nuostoja orientavusios, iš kur joms grėsia pavojus. Žvejams gi viesulas ilankoje nebaisus, nes visur arti krantai, vanduo negilus ir pilnas sėklumų. Tokiu būdu nuskesti, kad ir norint, ne taip lengva.

4. Juodkrantės žvejyba.

Žvejų privilegijų spėjamas likimas. Čia žvejyba verčiasi apie 200 žmonių ir tik keli jų retkarčiais išeina žvejoti jūron tam tikrais atskirais ir neapmokamais tinklais.

Taipogi visi žvejų gyvenimo įvykiai sukasi aplanką. Jie čia pat pakrantėje turi savo namus ir melduose išvažinėtas prielaukas 2—3 šeimos kiekviena; čia pat džiovinami tinklai.

Bene pusė žvejų turi nuo kryžiuočių laikų išliusias privilegijas žvejoti įlankoje už pusę ar karinet už trečdalį paprastos nuomos. Tas nelygus sudaro žvejų tarpe daug komplikacijų ir konfliktų, ir valdžia nuo senai sąmojingai eina tų privilegijų apribavimo ir anuliavimo linkui. Pavyzdžiui, laisvė realžvejai turėjo teisės net žūklės vietas rinkti; dabar jau to nebėra.

Tačiau netik privilegijų savininkų, bet ir kitų žvejų tarpe yra giliai įsišaknijusi nuomonė, kad tos „Gruntbücher (žemės knygas) įrašytos privilegijos esančios amžinos, ir todėl neliečiamos. 5 amžius sunkiame prusokų jūne išbuvę, viską amžiais tuoti papratę, nesuvokia, kad iš tikrųjų pasaulyje visi amžinų dalykų, sutarčių, o juo labiau privilegijų, nėra.

Esti tik be galo sunkių, trumpesnių ar ilgesnių konfliktų.

Žvejų sueigos. Visi šio rajono (becirko) žvejai, išmeisterio Pozingo šaukiami, susirenka 3—4 kartus per metus ir visi lygiomis teisėmis, tam tikra eilė ir eilė, susiskirsto tarp savęs kame ir kuomet kas gaus žvejoti. Tos sueigos esti labai triukšmingos.

Nuomos metai ir mokesniai. Nuomavimo metas prasideda nuo balandžio 1 d. Nuoma mokama ir prankio laikantis taksos: už Kiudelij (Keutel) —

40 lit., už trubnicą (gantinis) po 2 lit., už traukiamus prie krašto tinklus — 10, už ungarninkus (abu galu) — 50 centų, už vartus iš 35—37 kuolų (stoginiai arba užbados) 5 lit. už abudu traukiamo tinklo (Kurrenetz) galus — 20 lit., už didventerius — 2 lit. ir t. t. Vidutiniai žvejys sumoka vyriausybei 50—70 litų per metus.

Dauguma jų yra ungurinkai, bet yra 6—8 žemieniai tinklai 50—120 metrų sparnų ilgumo; už juos mokama skyrium po 10 litų už pusę; prieš karą mokėdavo 6 markes. Apskritai, apskaitymas ir perėjimas į litų valiutą padaryti apytikriai (ungefaehr). Žadama peržiūrėti nuomų taksas ir kuone dvigubai padidinti, remiantis santykiu: 1 vokiečių aukso markė lygi 2½ litu.

Keitimai. Keičiant nuomos mokesnius, arba įvedant kurias žūklės ar plaukiojimo naujienas, valdžia niekad negali būti šiame krašte užtektinai atsargi, nes čia visur pilna erzintojų ir net provokatorių, kurie kiekvieną vyriausybės padarytą netaktą pasiskubins sunaudoti savo antivalstybiniam tikslams.

Kontrolė. Dabartiniu metu valdiškų nuomininkų kontroliavimas atliekamas maždaug taip. Kiekvienas kaimas turi savo bendrą ir skirtingą nuo kitų kaimų ženklą, tam tikro geometrinės figūros pavidalo. Visi Kopų kaimai turi juodus su balta ženklus, „lietuviško“ kranto, vadinasi, sausumos gyventojai vartoja raudonus su balta ženklus. Tie „herbai“ daromi iš skardo ir prikalami aukščiausio-

maso dalyje. Be to kiekvienas žvejys savo būsto stato savo valtį numerį. Tas pats numeris ir jo pavadinimas dedami valtįs briaunoj (bort). Laukęs savo 12 jėgų motoru, fišmeisteris iš tolo žiūroną pamato, ar savo, jam tą dieną skirtoj, toj nuomininkas žvejoja ir, reikalui esant, prižiavęs tikrina jo šeinus (liūdijimus), įrankius, tinkamą akučių platumą ir sugautąjį grobį.

Kur užstatyti stovinti tinklai, ten prie kuolo valo būti prikalta lentelė su kaimo ir savininko vardais ir įrankio numeriu. Pažymėjimuose pažymima, kiek valčių su burėmis, ar be leista nuomininkui naudoti.

Žvejybos būdai. Motoriniai laivai įlankoje žvejams uždrausta vartoti, norint vargingesnių žvejų užstatytus tinklus apsaugoti nuo neišvengiamo darymo sparčiais motorais.

Įlankos žvejai žino ir vartoja iš viso apie 110 įvairingų žvejojimo būdų. Jų tarpe 7 yra valdžios draudžiami; nors vienas pastarųjų, būtent, prieš arą užgintas, pakišamas po ledu Klappernetz, surkinant ir baidant žuvį, blokados metu buvo vokiečių leistas už 2 markės nuo klapos ir dabar visai savaj visų vartojamas.

Akučių didumas ir žvejai. Del pačių tinklų akučių didumo, galima sakyti, viešpatauja didžiausias įvairumas, net, del vieno ir to paties tinklo įvairių tūčių laiką atsižvelgiant. Kaip aksioma priimama, kad akutės smulkesnės 15—16-kos mlm. ir 25 mlm. aukštesniems tinklams yra uždraustos, bet stintoms

ir diglėms skiriami tinklai gali turėti akučių vos 4 milimetrų platumo, skaitant siūlo ilgį nuo mazgo centro iki mazgo centro. Čia ir smarkiausia kontrolė nedaug ką gelbsti, nes žvejys ką sugavo, to nepaleidžia nes, girdi, vienkart sugauta, prikamuota, „primučyta“, aprinta, dažnai žvinių nustojuši žuvis neverta leisti atgal iš vinterių, ar tinklų, kadangi jai visvien daug reikėsia laiko atsigauti. Ir tokiu būdu, jeigu gaudydamas digles (spigles) sugaus „netyčiomis“ jaunų brangesnių veislių žuvyčių, tai jos, žinoma, eis kartu su diglėmis kiaulėmis šerti. Tokios šutintos žuvys nupeni galvijus geriau, negu miltai. Paprastai kiekviena žuvų rūšis gaudoma atskiru geriausiu prie tos žuvies būdu ar ipročio pritaikintu įrankiu: unguriai — venteriais ir meškėrėmis, žiobriai — žiobriniais tinklais ir t. t.

Žvejų kova su žuvimis ir administracija. Kartais žvejai savo „vartais“ skersai visą įlanką, išskyrus farvaterį, užtveria iš tolo ištisus kuolų miškus; tvorų tvoros juoduoja; kartais taip jos sustatomos, kad susidaro beveik uždaras daugkampis, į kurį žuvis ir norėdama negali pakliūti. Sako, žuvis tokiu būdu esanti apgaunama. Ji jau tiek yra išgąsdinta ir pamokyta, kad tiesioginiais iprastais būdais jos ne sugausi.

Taip eina amžina kova tarp žuvies ir žvejų: kas ką apgaus. Beginklę žuvį šiek tiek gina vyriausybės agentai administratyviu, iki 30 litų aukštumo pabaudų pagalba, bet neretai pasitaiko jiems už ta iš žvejų išgirsti ir nelabai malonų linkejimą.

ausliskandinti, prasmekti ir t. t., o kaip kas uolesnis. Tai net gauna anonimų raštų su kaušo ir kitų mirties emblemų atvaizdą.

Nemuno ir kitų įtekančių į įlanką upių vanduo sudaro natūralę srovę Klaipėdos linkme. Tačiau vakarų vėjas kartais stumia vandenį drauge su žuvimis atgal. Tada vanduo pakyla, ir nedaug te-sugaunama jūros veislių: žiobrių, kvapių, stintos ir menkių. Nes žuvis papratusios keliauti prieš vandenį.

Žuklių išnuomavimo tvarka. Juodkrantėje apie 40 žvejų šeimų verčiasi vien žvejojba. Įlanka čia suskaldyta sklypais ir sunumeruota, žiūrint, kur kokia žuvis sugaunama. Žvejai gauna šiuos sklypus nuomoti iš eilės, kas sudaro ypatingų sunkumų, ypač žiemos metu. Žiemą kiekvienas stengiasi paveldėti žuvingiausią vietą, ir iškirtes ten aketes, brangina padėta darbą ir nespiriamas niekam jo užleisti. Retkarčiais meta burtus arba sudaro rungtynes, kas pirmas pasieks pageidaujamą vietą ir įsmeigs joje savo kokį daiktą. Dabar žvejojbos administracija, fišmeisteriai, verčia visus žieminių tinklų savininkus be išimties iškiršti sklypuose reikalingas aketes ir kas 3—4 dienas keistis vietomis.

Neršto apsaugos laikotarpis. (Schonzeit). Klaipėdos Oberfišmeisterio nustatomos visai mūsų įlankos daliai, atsižvelgiant į begamų metų oro ypatybės. Tuo metu (paprastai 6 savaitės nuo 15/V iki 1/VII) draudžiama žūklauti dideliais ir kitais panašiais žvejams žinomais tinklais. Statomieji tinklai

statomi kur kas nori. Trubicos (gantinis) statomos be lekų (ohne Gaddern), t. y. be retų ir plonų šoninių tinklelių, akmeningose vietose; tuomet jos gauna Plötznetz'ų — bristinio arba bruišinio vardą.

Yra tinklų vien lietuviškais pavadinimais, kaip antai: kryt-netz, nešintinis, suktinis (das bewegliche Plötznetz), viensparnis, ungurninkų panta, bukkis, tinkleitis; pastarasis esti karšinis. Lydekinis ir starkinis. Vokiečiai juos irgi taip pat vadina. Neršto metu, savaime suprantama, esti gana gerų pagavimų. Tas pats kartojasi rudenį, kada tik beveik dvi: coregonų ir truttų (salmonidų šeimos) rūši neršia. Vienam, pavyzdžiui, pavyko pernakt sugauti 600 karšių. Sikai nerši prie Kopų Rasytės kranto jau vokiečių pusėje.

Balandžio mėnesį 1923 m. Juodkrantėje tiek daug sugauta lašių, kad beveik kiekvienas žvejis jų turėjęs iki 3—4 centnerių. Sunkiausia lašiša svėrė 24 kg. Taigi ir kaina buvo pusiau atpigusi.

Meškeriojimas su rankine meškere visame krašte yra visai laisvas ir net neršto laikotarpiu nevaržomas dalykas. Kelios lašiams gaudyti patogiausios vietos išnuomos žvejų draugijai penkeriems metams iki 1/IV. 1927 m.

Žvejų skaičiaus pastovumas. Pažymėtina žvejų tarpe tendencija neprileisti naujų žvejų ir palaikyti esamą žvejų skaičių be permainų. Tuo tarpu žvejų šeimų daugėja, ir tokie, kad ir pamatuoti žvejų pageidavimai negali sulaukyti sveikų ir natūralių reiškinių. Projektuojamoje su vokiečiais pasirašyti

konvencijoje žūklystės reikalais, tarp kitko abidvi pusi pasižada nedavinėti žūklystės įlankoje daugiau kaip po 600 pažymėjimų per metus. Bet gyvenimas sulaukyti nelengva.

5. Niedo (Nidos) žvejyba.

Sienos dirbtinumas. Niedo, senai savo žvejyba pragarsėjęs miestelis, randasi beveik Kopų pusiau-kely. Vos 2 kilometrų į pietus, nuo Grabių įlankos prasideda „vokiečių“ žemės, prūsų vanduo. Bet tas jų vokiškumas lygiai toks pat, kaip ir Klaipėdos. Ši dirbtinė grynai administratinė, vėliau kambarinių diplomatų patvirtinta linija absoliučiai neturi jokių — nei etnografinių, nei politinių, nei ekonominių — pagrindų.

Jeigu šiaurinis Nemuno krantas pripažintas lietuvių gyvenamuoju, tai kuo remiantis išsižadama pietinio upės krašto ir viso nemažo, beveik iki Karaliaučiaus, tokiu pat lietuvių-kuršių-prūsų gyvenamo žemės ploto? Ten ir šalies reliefas, ir žmonių kalba, ir jų sodybų, kad ir žymiai suvokietinti pavadinimai pasilieka lygiai tie patys, kaip vadinamojoje Mažosioje Lietuvoje. Aš ne kalbininkas, bet ir man metasi į akis Rasytės, Akmeningos, Viešaičių (Vieszaiten), Labių (Labben), Girgždžių (Girgsden), Kalningų, Juodgalių (Jodgallen), Šileninkų, Trakeninkų, Bernaičių (Berneiten), Skirbsto, Skroblių ir tūkstančių kitų vietovių vardai. Paimkime Kurų Užolankos patį pietinį galą ir ten rasime nemažą

miestelį — centrą — Labiau. (Labguva) pavadinta Artimesnė tu pavadinimų bei vietinių žmonių pavardžių ekspertiza gali duoti žymiai daugiau pamatu vadinti tą kraštą irgi lietuvišku.

Gyvenimo praktika. Kad nėra prasmės akiai prisilaikyti dirbtinių, prusokų vyriausybės užbrėžtu bei Versalės pakto akiai patvirtintų sienų, matyt dar iš to, kad dar karo metu įlanka buvo dalinama į pietų ir šiaurės nelygias dalis Grobbehachen-Lökerorter linija. Grabių kyšulys Kopose, Lokių krantas — sausumoj, Gaurinų pusiasalyje (P. Matulionio žemėlapy: Nidos-Krakių linija). Ši linija su dabartine siena sudaro trikampi, maždaug 10.500 ha. ploto. Nuo senovės įprasta, kad 48 Niedo žvejai (28 realžvejai ir 20 stambiais įrankiais nuomininkų) apžvejodavo šį trikampį, be to kitame įlankos krašte jie turi nuosavas pievas ir vežasi iš ten galvijams šieną.

Lygiai Karklių (ties Gaurinų įlanka) ir kitų „vokiškų“ kaimų gyventojai nuo senai gauda žuvis 2—4 kilometrai į šiaurę nuo dabartinės sienos. Tie painūs santykiai dabar tenka reguliuoti net atskira konvencija. Bet kiekvienam, manau, aišku, kad geriausia šie klausimai gali būt, sprendžiami visai kitos „konvencijos“, kurios pamatan būtų padėtas principas: gražink kas ne tavo ir ką dar nespėjai galutinai suvirškinti.

Realžvejų privilegijos, duodančios teisę nemo-kamai vartoti kai kuriuos žvejojamus įrankius tam tikrose vandenyse, yra surištos su tam tikrų žemės

sklypų valdymu ir tik paveldėjimo keliu keičia savininkus. Taip pat juos viens kitam išnuomoja, arba nepasitenkinant savo teisėmis dar papildomai iš valdžios tūlus vandenį nuomoja. Tokiu būdu pačiam Niedo miestely, be 28 servitutininkų, priskaitoma dar 32 žūklės nuomininkai. Kai kurie jų nuo senai turi teisę kiudeliais žvejoti visoje Kuršių užutėky pusėje, kiti ten nuomojasi žūklės iš vokiečių. Netoli Niedo yra Skrusdino ir Purvino kaimai, kuriuose irgi gyvena 24 žvejai. Iš jų tarpo 8 smulkūs, vadinasi, su teise tik bradinius vartoti.

Nuomos taksas. Vietinis fišmeisteris p. Kurin prisilaiko kiek skirtingos taksos ir, pavyzdžiui, už gantinių markėmis imdavo 1 m. dabar ims 2,5 lt.; už kurrennetz, traukiamą tinklą — 15 m., dabar ims 40 lt. (32 mlm. platumo akutės); už kiudelį — 10 m., dabar ims 25 lt.; už vasarinį kiudelį unguriams gaudyti — 20 m. dabar ims 50 lt.; už Hafsaek, venterį — 2 mr., dabar ims 5 lt., už t. v. skilstą, 600 meškerių kablelių 2 m., dabar ims 5 lt.; už vartojamą pavasarių su akutėmis platumo 16 mlm. vadinamąjį mittelrock ir už tokį pat achterock stintai gaudyti rudėnį, su akutėmis 4 mlm., skiriamas irgi labai žemas mokesnis. Prieš karą šiame rajone suiminėdavo apie 20.000 markių iš 240 žvejų, dabar tikimasi surinkti ne mažiau kaip 40.000 litų.

Neršto metu neleidžiama žūti su kurenais (Kurrennetz) ir stintų kiudeliais, draudžiamas irgi būrių vartojimas, bet galima traukti tinklus prie kranto ir

statyti venterius. Įdomu pažymėti, kad dėl nesutarimo vokiečių ir mūsų administracijų 1923 metų neršto laikas buvo vokiečių nustatytas nuo birželio 15 iki liepos 1 dienos, o pas mus — nuo gegužės 1 d. 6 val. ryto iki birželio 11 d. 6 val. vakaro; Nemūnė sutrumpintai — nuo 1/V iki 1/VI.; 6 savačių skirtumas! — Veikiančiu Maž. Lietuvoje vokiečių 1916 m. žuvų įstatymu, neršto laikotarpiai nustatomi administracijos nuožiūra. Ši „nuožiūra“ davė rezultatų, jog tame pačiame vandenyne kalbamais, pavyzdžiui, metais žuvims buvo liepta neršti vienu metu, o porą kilometrų toliau — kitu metu. Ar žuvys, o svarbiausia, žvejai prisilaikė šių prieštaringų įsakymų, tai dar didelis klausimas. Suinteresuotų šalių vietinių administracijos atstovų susitarimas turėtų užkirsti kelią panašioms nesąmonėms.

Konvencijos reikalingumas. Susitarimas reikalingas dar ir tokiais atvejais, kada prasikaltę žvejai yra kilę iš anapus sienos. Be tarpvalstybinės sutarties, konvencijos, toks prasižengėlis liks nenubaustas. Tiesa, iš vokiečių pusės nedaug žvejų telanko mūsų vandenį, jeigu bent kartais užneša juos viesulas. Bet buvo atsitikimų, kada vienas Niedečių nusiirė neteisėtai žvejoti vokiečių pusėn. Vokiečių fišmeisteris sugavo jį ir prisirišęs prie savo laivo buvo ketinęs nutraukti jį savęsp. Sugautasis nuplovęs virvės galą, kujo privertė fišmeisterį panaudoti šaunamą ginklą. Vokietis peršovė jam kojos kaulą išilgai nuo kelio iki kulnies ir nugabeno jį į Labiau lazaretą.

6. Rūsnes prėskų vandenu žvejyba ir bendros pastabos.

Plotas, iplaukos, administravimas. Čia pats didysis ir labai išmėtytas, apimęs apie 1000 žveju rajonas. Jo fišmeisteris, p. Sileris lietuvis, tačiau vienintelis iš visų 4 fišmeisterių neturi valdiško motorinio laivo. Tas jam sudaro didelių sunkumų, o valstybei — gal, ir nuostolių.

Iš ežerų minėtini Krokų lanka apie 1000 ha, už kurį išimama iki 3.000 litų plus 150 lit. už nendres stogams dengti, Kolatų ežeras, privatinis ir Marijos ežeras netoli Rambyno.

Iš viso, Mažosios Lietuvos iplaukos iš žvejybos slekia vos 20—32.000 litų per metus. Administracija irgi atsieina nepigiai. Kiekvienas fišmeisteris gauna 250 litų mėnesiui, kelpinigus, butą laivą ir pagelbininką jungą su 125 litų alga. Jeigu yra kokio pelno, kas abejotina, tai jis suvartojamas žvejybai palaikyti, pašalpoms ir kt. pan. dalykams. Pavyzdžiui, 1913 m. buvo įsteigta dabar neegzistuojanti žuvies ikrių perykla, o vėliau buvo gabenamas iš Holsteino provincijos lašišų bei lašišaičių mailius vandenims užveisti.

Visus fišmeisterius tvarko oberfišmeisteris, kurio įsakymais kasmet nustatomi neršto apsaugos laikotarpiai, nuo 6 iki 2 savaitių (prieš karą būdavo 8 savaitių, pradedant nuo balandžio 15 d.)

Neršto metu leidžiamj venteriai, meškerės ir visi stovintieji tinklai. Upėse tuo metu žvejyba visai draudžiama 3 dienas savaitėje, nuo ketvirtadie-

nio 6 valandos rytó iki 6 valandos ryto pirmadieni. Leidžiamas tik ungurių gaudymas. Jeigu į ungurinkų venterius pakliūtų kitos veislės žuvų, tai žvejis privalo jas atsargiai atgal suleisti į vandenį. (24 IV 1923 m. Direktorijos įsakymas).

Užtat stropiai saugojamos neršto vietovės (Laichschonbecirken); prekyba neršto metu pasilieka visai nevaržoma.

Visos žvejybos administracijos priešaky vad. Decernato einamuoju momentu stovi Krašto Direktorius Birškus su vyresniuoju sekretorium, p. Gvil-džiumi, tačiau dauguma klausimų ponai fišmeisteriai sprendžia vietoje.

Vandens susisiekimo priemonės. Grįžtant prie gėlų vandenu ūkio, reik kreipti dėmesį į išivysčiusią čia nuo senų laikų navigaciją. Vietos žemos, krantai pilni vandens, beveik visur puikiai įtaisytas vandens susisiekimas. Pavyzdžiui, įlankos žvejai, baigę žvejoti, stačiai vyksta į Šilutės (Heydekrug)* turgų, nakvoja ten ir grįžta burėmis namo.

Prie žveju laivų įtaisyti iš abiejų pusių kaip ir sparneliai, vadinamieji šliužai, kurie palengvina plaukimą prieš vėją. Nemuno (Rūsnes ir Atmato) krantai sustiprinti mediniais basliais, tarp kurių prigūsta akmenų.

Čionai vartojamos valtys įvairiai yra vadina-mos; iš jų pažymėsiu 6. 1) luotas su plokščiu dugnu, 2) bradinė valtis (Braderkahn) — vartojama žve-

*) Heide — stabmeldys, die H. — giria, g ružė, šilas Krug — karčema, asotis, pūslė.

jybai su kurenais ir kiudeliu, 3) laivai (apvaliu dugnu), kurie gali būti irkliniai, gariniai motoriniai, sparniniai ir straiginiai (straigo, vinto varomi), 4) reizinis prekių laivas, vienos, šeimos aptarnaujamas, dengtas vienos ar dviejų kajutų viršuje, 5) nedengta didelė prekių, 1—2 kajutų valtis vadinama baidoku ir 6) vieno masto, ilgas, malkoms ar grūdams gabenti vartojamas vitinis (lenkiškai: vicina). Pastarasis dažnai minimas senovės raštuose, nes vitiniais 18 bei 19 amžiais keliaudavo visas Lietuvos derlius nuo Stulpų (Stolbcy ant Nemuno, aukščiau Naugardelio) miestelio pradedant, Karaliaučiaus linkui.

Kanalu plaukiant, pasitaiko matyti, kaip einas krantu arklys traukia net po 2 baidokų, kuriuose sėdusi visa lietuvininko šeima su dalgėmis, grėbliais, valgiu ir net su dviračiu važiuoja šienauti. Šienas čia kraunamas pievose, aukštomis, kokį metrą virš žemės pakeltomis kupetomis--stirtomis. Susitikus pakeleivį priimta pagelbėti silpnesniam, prišant jo valtį prie savosios. Sieliai buksuojami tam tikrų samdomų, kartais labai elegantiškų laivų. Valdžia irgi turi keletą garlaivių.

Nemuno naudojimas. Kadaisė Rūsnis buvo plačiai prągarsėjusi savo žvejyba. Šią valandą žvejai nusiskundžia kenksmingu Tilžės celiuliozos fabriko veikimu. To fabriko sutros ir atmatai nuodija vandenį ir vietinė žuvis, kaip sakoma „visa į Hafa išėjusi“. Žvejai priversti mesti savo amatą. Iš tikrųjų nėra taip baisu. Visgi pravartu būtų, atsižvelgiant į viso Nemuno žuvingumą (žuvys eina iš jūrų kas

pavasaris aukštyh) konvencijos būdu sureguliuoti panašius abipusiai žalingus reiškinius.

Einant dabar veikiančia sutartimi, kiekvienas Nemuno krantas išnuomojamas skyrium, bet abiejų pusių žvejai gali žvejoti po visą upę.

Tiltas. Charakteringa dar, kad ties Rūsnimi per Atmatą karo metu pastatytas gana gražus tiltas yra nuomojamas ir, pavyzdžiui, 1923 m. už jį buvo paimta 28 milijonai auksinų nuomos. Dabar imama po pusę lito nuo pravažiuojančio arklio. Nuomininkas uždirba neblogiausia, nes net paties Rūsniės miestelio galas yra anapus upės.

Netoli miestelio yra garsi XIX amž. vokiečių nusausinta, melioruota, 2000 kolonistų gyvenama didžiausia pelkė — vad. **Bismarko kolonija**. Taip vokiečiai vykdė savo „Innerekolonisation“ — vidurinės kolonizacijos principą. Visgi, kiek girdėti dėl dirvos menkumo šie kolonistai skursta iki šiai dienai.

Žuvies apdirbimo pramonė labai silpnai išsivysčiusi, jeigu neskaityti dviejų p. Suhiro rūkyklų. Jose galima būtų rūkyti kasdien iki 200 centnerių, o iš tikrųjų rūkinama kasdien vidutiniškai 30 cent. Rūkytos žuvys negenda, žiūrint oro aplinkybių 4—8 ir 14 dienų. Klaipėdiečiai dar žuvis džiovina ir kepa. Keptos (gerostete) devynakės (minogos) marinuojamos uksuse ar tam tikrame žile. Antras būdas duoda jiems didesnio pastovumo ir geresnio skonio.

Uklėjos (aukšlės) žvynai supirkinėjami vieno užsienių fabriko atstovų dirbtiniam žemčiugui.

Šviežios jūros žuvis, ypač vasarą, yra labai minkštos, trapios ir greit genda. Jos reikalauja kuo greičiausio ir patogiausio susisiekimo su vartotoju rinkomis. Jūros žvejai, grįždami su grobiu eina net lenktynių tarp savęs, norėdami kiekvienas greičiau savo žuvį parduoti, imant pirmą, aukščiausią kainą.

Prekybiniai santykiai. Su Kaunu dabar susisiekimas tiek pagerėjo, kad žuvis eina keleivių traukiniais vos 14 valandų. Bet ir čia pasitaiko siurprizų. Pavyzdžiui, 1923 metais izraelitų šventėms skiriami keli žuvų krepšiai buvo pakeliui dėl nežinomų priežasčių sulaikyti ir pasiekė Kauną po švenčių gerokai pasmirde; tuo pirkliai, o podraug ir pirkėjų visuomenė buvo sudaryta arti 10.000 litų nuostolių.

Vokiškos valiutos kritimas stipriau, negu politinės ar administratinės sienos, be apeliacijos, griežtai nutraukė prekybinius santykius su buvusia metropolija. Klaipėdos žuvis, neturėdama kitų rinkų, veržte veržias Didžiosios Lietuvos linkų ir stengiasi jos nedidelės rinkos taupumą padidinti ir užkariauti prekių gerumu, pigumu ir gausumu. Šioj kovoj klaipėdiškiai, be abejoj, bus palaikomi mūsų visuomenės bei valdžios. Tą mums įsako ne tik politiniai bei patriotiniai motyvai, bet ir ekonominiai. Nes visiems yra svarbu, kad žuvis būtų sugaunama daug, kad ji negaištų, o trumpiausiu laiku ir tinkamiausiu būdu pasiektų savo vartotoją ir kad ji būtų pigi.

Statistikos daviniai. Žuvininkystės bei žūklystės srity sunku pasitikėti kokia statistika. Mes ne-

žinomė tiksliai, kiek mes sugauname žuvis ir suvalgome kasmet. Spėjama, kad Didžiojoje Lietuvoje sugaunama kasmet 100.000 ha vidaus vandenuose (ežeruose bei upėse), jų kasmetinis prieauglis, tai yra 10 kg. nuo ha. Tuo būdu susidaro vos vienas milijonas kg. žuvis, arba po pusę kilogramo kiekvienam Respublikos gyventojui.

Klaipėdos Krašto Direktorijos žiniomis, tenai per pirmuosius 9 mėnesius 1923 m. esant blogam orui, sugauta 2.400.000 kg. Vadinasi, per metus Kraštas gali duoti iki 3—4.000 tonų, kurių pusė galės pasiekti Didž. Lietuvos rinką vienu ar kitu pavidalu.

Žūklavimo padariniai kilogramais.

Nr.	Mėnuo	Baltijos jūra	Kuršių įlanka	Vidaus vanden.	Iš viso	Pastaba
1 9 2 1 m e t.						
1	Rugpjūčio mėn.	117.250 (Plekšnių tame skaičiuje 91.200)	91.550	106.800 (štintos 80 000)	315.600	Per 8 m sugabta žuvis kainuoja 217.800 auks. po 2.04 auks. kilo.
2	Nuo sausio iki rugpj. imtinai	529.300	948.765	407.650	1.881.715	

Ž.	Mėnuo	Baltijos jūra	Kuršių įlanka	Vidaus vanden.	Iš viso	Pastaba
----	-------	---------------	---------------	----------------	---------	---------

1922 met.

3	Spalių m.	46.000	177.150	78.000	301.150	1922 met. sagauta iš viso 3.500.000 kg. tai yra 3.500 tonų
4	Lapkričio mėn.	25.500	982.525	89.000	1.097.025	

1923 met.

5	Sausio m.	13.000	48.075	8.500	69.575	
6	Vasar. m.	7.100	126.030	9.300	142.430	
7	Kovo m.	12.775 (Tame skaičiuje menkės 8.000 Plekš.—)	224.160 (Pukiai 201.800)	16.000	252.935	
8	Balandž. mėn.	22.950 (Menkės 20.000)	114.625 (Stintos 56.000)	63.000	200.575	
9	Geguž. m.	43.150 (Menkės 30.000 Lašišių 10.000)	42.400	167.000	252.500	
10	Biržel. m.	64.800 (Menkės 25.000 Plekšn. 31.000)	65.050	56.100	185.950	

Ž.	Mėnuo	Baltijos jūra	Kuršių įlanka	Vidaus vanden.	Iš viso	Pastaba
11	Liepos m.	157.100 (Plekš. 106.000 Otis 30.100)	93.750 (ungurys 27.000)	101.700	352.550	
12	Rugpiuč. mėn.	182.600 (Plekšn. 100.000)	212.625 (Stintos 101.500)	92.600	487.825	
13	rugsėjo m. imtinai	126.700 (Plešn. 100.000)	287.050 (Stinta 204.000)	105.000	518.750	
14	Nuo sausio iki rugsėjo m. imtinai	580.175	1.213.765	619.200	2.413.140	Per 9 mėn. sugauta žuvies už 1.955.731 lt. vidutiniškai po 56 c. kg-mui)

Šie nepilni, priepuolamai surinkti skaičiai rodo, kad pagavimas svyruoja, žiūrint oro ypatybių. 1923 metai pasižymėjo audringumu ir vėjingumu, kuomet pasak žvejų, buvo sumažintas žūklavimui tinkamų dienų skaičius, vadinasi, ir pats pagavimas.

Kova dėl rinkos ir pastarosios taupumas. Bet, žinoma, dabartinėmis sąlygomis, kada stambiausias Lietuvos žuvies suvartotojas, Kaunas (100.000 gyventojų) suvalgo per metus gėlos žuvies vos 333 tonas, o rūkytos ir marinuotos — ne daugiau kaip 20% — 66 tonas, — Klaipėdos žuvis nelengvai pas mus išsiskiepys. Ji, visų pirma, gaus gerokai padirbėti, kol pripratins prie savęs žmonės ir apskritai, kol nepadidės rinkos taupumas. Juo labiau čia jai

teks išlaikyti šokią tokią konkurenciją su Latvių žuvimi, žuvų konservais ir kitais išdirbiniais, kurių keturi didoki Latvijos centrai (Riga, Liepoja, Mintauja ir Daugpilis) nespėja, matyti, suvalgyti.

1923 m. rudenį latvių laikraščiai buvo pilni nusi-skundimų dėl Lietuvos valdžios uždraudimo įvežti Lietuvon žuvį. Šis žygis sunkiai atsiliepsias Latvijos žvejojyboje ir žuvų pramonėje. Rygoje iš ten esamų 15 konservų fabriku turėsia keli užsidaryti, o vienas, girdėti, net keliasi į Šiaulius.

Taip pat Lenkijos valdžia apdėjo iš Latvijos įvežamas žuvis 100% kainos maitu. Latviai nutarė prašyti padėti atitaisyti jų naudai, nes jų žuvis lygiai kaip ir Klaipėdos, yra nustojusios savō prieškarinio konsumento (Rusijos). Todel latvių žuvis nebudama dirbtinių (muito) užtvarų, kuriomis Lietuvos Respublika stengsis nuo jos užplūdimo apsiginti, visomis legalėmis ir nelegalėmis skylėmis veržsis pas mus, rinkos suvartotojų beieškodama.

Iš tikrųjų lietuviai yra pripratinti tik prie silkių ir, Lietuvos gelžkelių statistiniais daviniais, suvalgo jų kasmet iki 7.000 tonų. Bet, atsižvelgus į mūsų kaimo konservatizmą, šį pastaroji pozicija atrodo nei latvių nei klaipėdiečių žuviai neįkandama.

Šiaip ar taip, Mažoji Lietuva pasirodo pilnai suinteresuota bendros tėvynės greičiausiu susitvarkymu, švietimu ir jos susisieki-mo kelių tinklo išvystymu (naujas Klaipėdos-Šiaulių geležink.) bei paties susisieki-mo tobulinimu, kadangi pats gyvenimas yra mus sujungęs tarpiais ekonominiiais, nepertraukiamais ryšiais.

Turinys:

1. VANDENYS IR ŽUVYS.

Vandenu suskirstymas. Jūra. Dugno pažinimas. Pakraščių linija. Vanduo Kuršių marės. Vidaus vandenys. Upės. Viliaus kanalas. Nemunas. Delta. Žuvų veislės. Šaltiniai. — 3

2. KAI KURIE ŽVEJYBOS ISTORIJOS BRUOŽAI.

Senovinių prūsų žvejojyba. Kryžiuočių šeimininkavimas. Eksportas. Fišmeisteriai. Kiudelio draudimas. Pirmasai 1589 m. įstatymas. Žvejų konservatingumas. Prūsų įstatymdavystės vystymasis 1738, 1792, 1845, 1874, 1880, 1916. Didžiojo Karo metu. Du prūsų lietuvių psichologijos bruožai. — 10

3. JŪROS ŽVEJYBA.

Pirmieji pažangos nešėjai Klaipėdos žvejų tarpe. Valdžios pagalba, motorai. Žuvų prekyba. Komisas. Žvejų skurdo priežastys. Žvejo charakteristika. Žvejis ir žvejojybos įstatymas. Žvejų nelaimės. Žvejų žvejojamais įrankiais aprūpinimas. Pabūklų sandėlis. Žvejojybos įrankiai. Muito klausimas. Žvejojybos ir jūrininkystės vakarinė mokykla. Gintaras. Dievaičių rūpesniai. — 17

4. JUODKRANĖS ŽVEJYBA.

Žvejų privilegijų spėjamas likimas. Žvejų „scho-dai“. Nuomos metai bei mokesniai. Keitimai. Kontro-

lė: Žvejybos būdai. Tinklų akučių didumas ir žvejai. Žvejų kova su žuvimi ir administracija. Žūklių išnuomavimo tvarka. Neršto apsaugos laikotarpis. Meškeriojimas. Žvejų skaičiaus pastovumas. Pustl. — 27.

5. NIEDO (NIDOS) ŽVEJYBA.

Sienos dirbtinumas. Gyvenimo praktika. Realžveju privilegijos. Nuomos taksa. Neršto metu. Konvencijos reikalingumas. Pustl. — 34.

6. RŪSNIES PRESKŪ VANDENŲ ŽVEJYBA IR BENDROS PASTABOS.

Plotas, įplaukos, administravimas. Vandens susisiekimo priemonės. Nemuno naudojimas. Tiltas. Bismarko kolonija. Žuvies apdirbimo pramonė. Prekybos santykiai. Statistikos daviniai. Žvejybos išdavos kilogramais. Kova dėl rinkos ir rinkos taupumas.

Pustl. — 38.